

Aalborg Universitet

AALBORG UNIVERSITY
DENMARK

Fokus på sammenhæng mellem klima, sundhed og økonomi er nødvendigt for et bæredygtigt sundhedsvæsen

Arnadottir, Asthildur; Jessen, Nanna Holt; Risør, Torsten; Hansen, Malene Plejdrup; Gaden, Maria; Søndergaard, Jens

Published in:
Ugeskrift for Læger

Creative Commons License
CC BY-NC-ND 4.0

Publication date:
2023

Document Version
Også kaldet Forlagets PDF

[Link to publication from Aalborg University](#)

Citation for published version (APA):

Arnadottir, A., Jessen, N. H., Risør, T., Hansen, M. P., Gaden, M., & Søndergaard, J. (2023). Fokus på sammenhæng mellem klima, sundhed og økonomi er nødvendigt for et bæredygtigt sundhedsvæsen. *Ugeskrift for Læger*, 185(22), 2158-2159. <https://ugeskriftet.dk/debat/fokus-pa-sammenhaeng-mellem-klima-sundhed-og-okonomi-er-nodvendigt-et-baeredygtigt>

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal -

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at vbn@aub.aau.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Fokus på sammenhæng mellem klima, sundhed og økonomi er nødvendigt for et bæredygtigt sundhedsvæsen

Asthildur Arnadóttir¹, Nanna Holt Jessen², Torsten Risør³, Malene Plejdrup Hansen⁴, Maria Gaden⁵ & Jens Søndergaard⁶

1) HU-læge i almen medicin, ph.d, postdoc, Forskningsenheden for Almen Praksis i Region Sjælland. E-mail: asthildur.arnadottir@sund.ku.dk. 2) orsker, ph.d., læge, Forskningsenheden for Almen Praksis, Aarhus, 3) lektor, Center for Almen Medicin ved Københavns Universitet; Institut for samfunnsmedisin, UiT Norges arktiske universitet, 4) lektor, Center for Almen Medicin ved Aalborg Universitet og Audit projekt Odense, Syddansk Universitet, 5) centerleder, Center for Bæredygtige Hospitaler, Region Midtjylland, 6) professor, praktiserende læge, klinisk farmakolog, Forskningsenheden for Almen Praksis, Institut for Sundhedstjenesteforskning, Syddansk Universitet. Interessekonflikter: ingen

Bæredygtighed indebærer at tænke langsigtet og i netværk af forbindelser, som i sidste ende har global effekt. Det skal inkluderes i de sundhedsvidenskabelige uddannelser.

Hvordan bæredygtighed kan inkluderes i undervisning bliver nu debatteret på de sundhedsvidenskabelige, videregående uddannelser. Både studerende og studieledere interesserer sig for sammenhængen mellem klima og sundhed og implementering af bæredygtige løsninger. Bæredygtighedsbegrebet har fokus på miljø og klima og på sociale og økonomiske aspekter samt sammenspillet mellem de tre. Det repræsenterer et nyt perspektiv, en ny måde at tænke, beslutte og handle på i sundhedsvæsenet. Bæredygtighed indebærer at tænke langsigtet og i netværk af forbindelser, som i sidste ende har global effekt. Når klimakrisen bliver udråbt som vores århundredes sundhedskrise, bør vi som profession og uddannelsesinstitutioner gå forrest med viden, forskning og forandringer mod at skabe et mere bæredygtigt sundhedsvæsen.

I Ugeskrift for Læger (UfL) støttede mange læger i et debatindlæg i januar 2023 [1] op om, at undervisning i klima og sundhed bør indgå i medicinstudiet. I UfL i februar 2023 [2] blev der fulgt op herpå fra

studieledelsen på Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet på Københavns Universitet: Fra 2024 bør alle kursusledere indtænke bæredygtighed, herunder klima og sundhed, i kursusbeskrivelserne. Der vil således blive uddybet med nye klimarelaterede sygdomsgrupper, sættes fokus på ressourceforbruget ved udredning og behandling, blive tænkt forskningsintegration af klima og sundhed samt sat fokus på, hvordan innovation af sundhedsvæsenet kan være med til at nedsætte klimabelastningen. Det er alle gode initiativer, men vi vil gerne udfordre til fortsat forbedring.

Dynamisk proces

Klimaforandringernes indvirkning på sundhed er komplekse med både direkte og indirekte konsekvenser. Klimaforandringerne kan ikke løsrives fra vores hverdag, uddannelse eller arbejde. Der findes ikke simple svar eller løsninger på disse gennemgribende udfordringer, men der er brug for en dynamisk proces med konstante reduktioner af drivhusgasudledninger, samtidig med at sundhedsvæsenets diagnostik og

behandling opretholdes og forbedres til gavn for folkesundheden. Klimaforandringer optager mange mennesker, men klima og miljø er blot én dimension af bæredygtighed, og der er et behov for fælles sprog om bæredygtighed til at bygge vores viden på. Fra et bæredygtighedsperspektiv mangler der fokus på kompetenceudvikling hos uddannelsesinstitutionerne. Ligesom med sygdomslære er der behov for, at vi – studerende og undervisere – opnår »kuldioxidkompetence« (carbon literacy), sundhedsøkonomisk kompetence og organisatorisk sundhedskompetence for at kunne agere og behandle i et sundhedssystem fyldt med social ulighed i sundhed.

Begrebet kuldioxidkompetence sættes her i perspektiv ved at uddybe tal fra den nyeste rapport fra tænketanken Concito [3], som blev udgivet i august i år. I gennemsnit udleder en person i Danmark 13 ton CO₂e årligt, svarende til ca. det dobbelte af en gennemsnitlig verdensborger. I samme rapport uddybes, at udledninger fra social- og sundhedsvæsenet estimeres til at være 8% heraf, svarende til 1,1 ton CO₂e årligt pr. borger. Det lyder måske ikke af meget, men hvis det skal lykkes at overholde Paris-aftalen fra 2015 med en temperaturstigning under 1,5 °C i 2050, skal hver borger i Danmark og resten af verden udlede under 1 ton CO₂e årligt i 2050. Dvs. mindre end det, vi udleder alene fra social- og sundhedsvæsenet i dag.

»Det er vigtigt, at vi grundlæggende forstår, hvordan vi – også som medicinstuderende og læger – har indflydelse på drivhusgasudledning i sundhedsvæsenet, og forstår konsekvenserne og sammenhængen mellem klima og sundhed«

Lægers rolle

Det er vigtigt, at vi grundlæggende forstår, hvordan vi – også som medicinstuderende og læger – har indflydelse på drivhusgasudledning i sundhedsvæsenet, og forstår konsekvenserne og sammenhængen mellem klima og sundhed. De nødvendige reduktioner af drivhusgasser kan ikke gøres alene ved individuelle reduktioner og adfændsændringer. Bæredygtige løsninger og forandringer kan ikke kun bæres af ildsjæle, frivillighed og få ressourcer. Der er behov for en langsigtet prioritering, systematiske omstillinger og kulturændringer i samfundet. Uddannelsesinstitutioner er uden tvivl det bedste sted at gå forrest med inspirerende forandringer og innovative løsninger.

Der findes allerede flere tilgængelige kurser omkring klima og sundhed på diverse fakulteter, og det bifalder vi. Men vi savner fremtidsudsigte, der inkluderer relevante emner såsom f.eks. »det klimaresistente sundhedsvæsen« [4]. Det klimaresistente sundhedsvæsen kan foregribe, respondere, klare, genvinde og tilpasse sig klimarelaterede hændelser og belastninger, samtidig med at det behandler og yder vedvarende sundhedsbehandling til sin population. I dansk kontekst ville det tænkes at kunne inkludere oversvømmelser og hedebølger, dvs. hændelser som forventes hyppigere i fremtiden, men hvor der desværre mangler robuste forebyggelsesplaner og handlings-

strategier. Behandling i det klimaresistente sundhedsvæsen sætter blandt andet fokus på patientbehandling, som har fordele for både klima og sundhed; herunder aktiv transport og kost, der primært er mindre forarbejdet og plantebaseret, frem for en kost rig på stærkt forarbejdede fødevarer og rødt kød. Vi mangler – både som studerende og færdiguddannede læger – viden, værktøjer og sprog til at formidle dette til vores medborgere og patienter uden at påføre skyld og skam. Her ser vi et stort potentiale for uddannelsesinstitutionerne som en vigtig medspiller til at generere den efterspurgte viden, anvende brugbare værktøjer samt anvendeligt sprog for de nuværende og kommende generationer.

Bæredygtighedsbegrebet

Bæredygtighedsbegrebets mening er i fare for at blive udvandet, sådan som begrebet bliver tilgået og anvendt i dag. Men der findes på nuværende tidspunkt ikke et bedre begreb eller en bedre definition, der kan omfavne de konkrete og komplicerede udfordringer, som vores moderne sundhedsvæsen står i. I Danmark oplever vi aktuelt, at både de økonomiske og sociale rammer sætter begrænsninger i behandlingen af patienter i sundhedsvæsenet. Vi har endnu ikke oplevet, at klima og miljø sætter livstruende barrierer eller markante, pludselige udfordringer op for os lokalt, men den

situation bliver vi desværre nødt til at forberede os på – grundet den hast vi overskrider de planetære grænser med [5]. Fremtidsperspektivet bør derfor være, at alle bæredygtighedsdimensionerne: økonomi, sociale forhold samt klima og miljø, indgår som et værktøj til hjælp ved både prioriteringer, udvikling og uddannelse i sundhedsvæsenet.

Vi skal stræbe efter bedre end »godt nok«, og vi skal stræbe efter et bæredygtigt sundhedsvæsen for de nuværende og fremtidige generationer, som starter ved at sætte større fokus på og aktivt inkludere sammenhængen mellem klima, sundhed samt sociale og økonomiske aspekter af sundhedsvæsenet, allerede på medicinstudiet. ■

Referencer

- Schönemann-Lund M, Risør T, Lewandowska K et al. Undervisning i klima og sundhed bør indgå i medicinstudiet. Ugeskr Læger. 2023;185:180-1.
- Sørensen TL, Kurtzhals J. Undervisning i klima og sundhed bliver en del af medicinstudiet fra 2024. Ugeskr Læger. 2023;185:361.
- CONCITO. Danmarks globale forbrugsudledninger. <https://concito.dk/udgivelser/danmarks-globale-forbrugsudledninger> (1. nov 2023).
- van Daalen KR, Romanello M, Rocklöv J et al. The 2022 Europe report of the Lancet Countdown on health and climate change: towards a climate resilient future. Lancet Public Health. 2022;7(11):e942-e965. doi: 10.1016/S2468-2667(22)00197-9.
- Nielsen JS. Forskere advarer: seks ud af ni planetære grænser er nu overskredet. www.information.dk/udland/2023/09/forskere-advarer-seks-ni-planetaere-graenser-overskredet (1. nov 2023).

DEBATINDLÆG

Ugeskrift for Læger og Ugeskriftet.dk

Debatredaktører Thomas Benfield, (videnskab) og Anne Steenberger (øvrige debat)

Korte indlæg:

4.000 enheder inkl. mellemrum

Kronik:

7.800 enheder inkl. mellemrum

Indlæg sendes til debat.ugeskriftet@dadl.dk.

Evt. spørgsmål rettes til Elizabeth Gatzwiller, tlf. 35 44 83 26.

Mere info om debatten på www.ugeskriftet.dk/debat